

BUDAPEST, XVII. KERÜLET, PESTI ÚT 86. (HRSZ. 128531/5)

Multifunkciós sportcsarnok építése

Lelőhely-azonosító: 95603

KULCSSZAVAK: őskor, neolitikum, középső rézkor, protoboleráz időszak, bronzkor, középső vaskor, szkíta, késő vaskor, kelta, település, népvándorláskor, szarmata, település, középkor, Árpád-kor, késő középkor, település, falu

BUDAPEST, DISTRICT XVII, 86 PESTI ROAD (PLOT NO. 128531/5)

Construction of a multifunctional sports hall

Site ID: 95603

KEYWORDS: Prehistory, Neolithic, Middle Copper Age, Protoboleráz horizon, Bronze Age, Middle Iron Age, Scythian Period, Late Iron Age, Celtic Period, settlement, Migration Period, Sarmatian, settlement, Middle Ages, Árpadian Age, Late Middle Ages, settlement, village

A Várkapitányság Nonprofit Zrt. megbízásából 2020. január 27. – 2020. szeptember 3. között a XVII. kerület, Pesti út 86. szám alatt (hrsz. 128531/5) található telken egy új multifunkciós sportcsarnok építéséhez kapcsolódóan teljes felületű feltárást, 2020. január 16. – 2021. november 2. között pedig régészeti megfigyelést végeztünk.

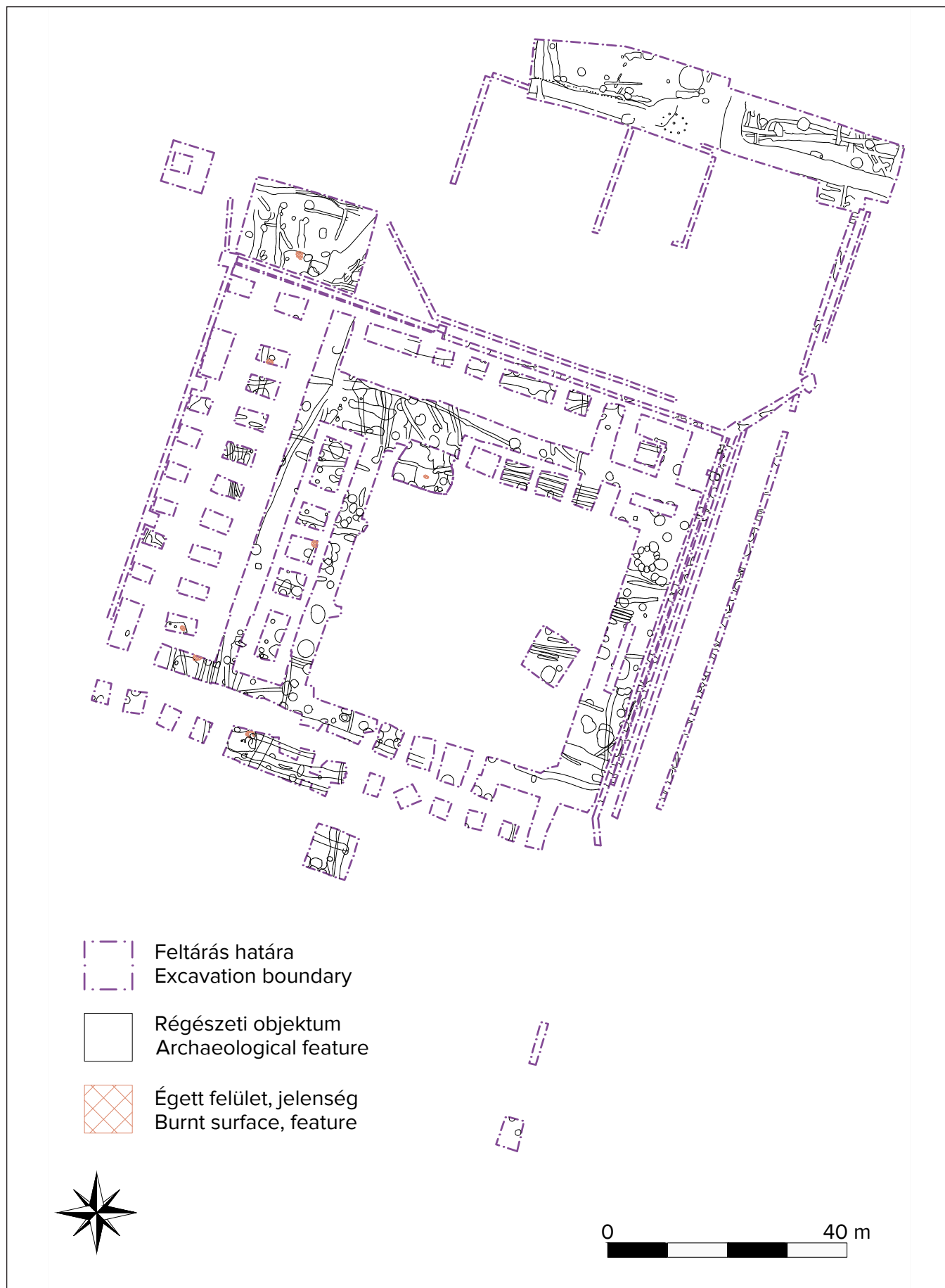
A Pesti út 86. szám alatt álló telek földmunkával érintett területének nagysága 3823 m², amelyből 3624 m² bizonyult régészeti szempontból pozitívnak. (1. kép)

A beruházással érintett terület az egykori, a Rákospatak mentén elterülő magasparton található, amelynek északi fele mintegy 100 méterre, déli pedig 250–300 méterre húzódik déli irányba a Rákospaktól. A jelenlegi feltárás közvetlen környezetében az elmúlt évtizedekben számos alkalommal folyt régészeti tevékenység. 1969-ben Irásné Melis Katalin a Pesti út 110. számú telken vízvezeték árkának ásása közben középkori falmaradványokat tárt fel (lelőhely-azonosító: 15132). Ezenfelül ismert a Pesti út 108.-ból egy középkori sír (lelőhely-azonosító: 15131), a Pesti út 117.-ből egy leletgyűjtésből származó adat (lelőhely-azonosító: 15133) és az Akácvirág u. 49.-ből egy (újkori) sír (lelőhely-azo-

Commissioned by Várkapitányság Nonprofit Plc., the Budapest History Museum conducted full-surface excavation between January 27 and September 3, 2020, and archaeological monitoring between January 16, 2020 and November 2, 2021 in District XVII, at 86 Pesti Road (plot no. 128531/5), in connection with the construction of a new multifunctional sports hall.

The total area affected by earthworks was 3,823 m², of which 3,624 m² contained archaeological features and artefacts. (Fig. 1)

The site is located on the former high bank along the Rákospatak, with its northern part approximately 100 metres and its southern part 250–300 metres from the stream. Numerous archaeological surveys have taken place in the surrounding area in recent decades. In 1969, Katalin Irásné Melis excavated medieval wall remains during utility trenching at 110 Pesti Road (site ID: 15132). Additional finds include a medieval burial from 108 Pesti Road (site ID: 15131), a stray find record from 117 Pesti Road (site ID: 15133), and a modern burial from 49 Akácvirág Street (site ID: 15106). Based on earlier research, Irásné Melis identified wall remains beneath the present-day church as belonging to the church of the former village of Szentkereszt. The associated ceme-

1. kép: A beruházás során földmunkával érintett terület és az ott előkerülő régészeti jelenségek (Készítette: Kovács Tibor, Fábíán István, Imre-Horváth Sándor, Kevevári Zsolt)

Fig. 1. The area affected by earthworks during the development and the excavated archaeological features (Prepared by Tibor Kovács, István Fábíán, Sándor Imre-Horváth, Zsolt Kevevári)

2. kép: A bejelentés nélküli cölöpözés nagyban nehezítette a feltárást (Fotó: Tóth Farkas Márton)

Fig. 2. Unannounced pile installation significantly hindered the excavation (Photo by Farkas Márton Tóth)

nosító: 15106). Irásné Melis Katalin a mai templom alatt húzódó falmaradványokat Szentkereszt falu templomának határozta meg (Irásné Melis 1972). A falu temetője a templom körül helyezkedhetett el, azonban annak pontos kiterjedését nem ismerjük (Irásné Melis 1973). Az I–III. katonai felmérés térképein láthatjuk, hogy a terület (Rákos)Keresztúr központjában lazán beépített, szalagtelkes elrendezésű településrészként jelenik meg, ami sosem volt beépítve.

A lelőhelyet 2020 elején Pomázi-Horváth Viktória (Várkapitányság Nonprofit Zrt.) ásatásvezető régész a próbafeltárás során azonosította. A lelőhelyen bejelentés nélküli földmunkát és cölöpözést végeztek a próbafeltárás előtt, aminek következményeként a lelőhely nagymértékben rongálódott, helyenként elpusztult. A későbbi régészeti tevékenységet jelentősen megnehezítette a szinte a teljes területet érintő cölöpözés. (2. kép)

A teljes felületű feltárás 2020. június 10. és szeptember 3. közötti szakasza a középkori érintettség miatt a Középkori Főosztály régésze, Terei György vezetése alatt zajlott. Az előtte és utána történő régészeti megfigyelés és feltárás Mészáros Boglárka irányítása alá tartozott. A beruházás, azaz a sportcsarnok épülete a terület középső részét érintette, de a hozzá tartozó sprinkler-tartály és szikkasztó a telek északi részében került kiépítésre. A telek déli része szinte érintetlen maradt.

Az altalaj változatos mélységben (130–132 mBf) jelent meg és néhol nagyobb mennyiségű feltöltéssel is kellett számolnunk, de a régészeti jelenségek oly-

tery likely surrounded the church, although its full extent remains unknown. Habsburg military surveys show that the area of (Rákos)Keresztúr was a loosely built, strip-planned settlement that was not densely developed at the time.

The site was first identified in early 2020 by Viktória Pomázi-Horváth (Várkapitányság Nonprofit Plc.) during a trial excavation. Prior unauthorised earthworks and pile-driving had already caused significant damage and partial destruction of the archaeological site, severely complicating later investigations. (Fig. 2)

The full-surface excavation between June 10 and September 3, 2020, due to the presence of medieval remains, was led by György Terei from BHM's Medieval Department. Archaeological monitoring and excavation before and after this phase were directed by Boglárka Mészáros. The sports hall itself occupied the central part of the plot, while a sprinkler tank and soakaway system were installed in the northern section. The southern part of the plot remained largely undisturbed.

The subsoil appeared at varying depths (130–132 a.B.S.l.), in places overlain by thicker fill deposits, while archaeological features were sometimes visible already at 132.6 a.B.S.l. Modern disturbances were present but no intensive agricultural activity was observed. Above the humus layer lay a modern levelling deposit; however, the humus itself had not been removed during its formation and reached up to 70 cm in thickness in places.

A total of 637 stratigraphic units were recorded, of which 44 were prehistoric, 97 Sarmatian, and 125

* above Baltic Sea level

3. kép: Az Árpád-kori kemencével ellátott földbe mélyített ház déli metsztfala, benne a leendő sportcsarnok betoncölöpözése (Fotó: Mészáros Boglárka)

Fig. 3. The southern section wall of a semi-subterranean house from the Árpadian Age, equipped with a furnace, showing the concrete piling of the future sports hall (Photo by Boglárka Mészáros)

kor már a 132,6 mBf-en is jelentkeztek. A területen néhány újkori bolygatás volt megfigyelhető, de intenzív mezőgazdasági munkára utaló nyomot nem találtunk. A humuszréteg felett egy újkori planírréteg található, azonban ennek kialakításakor nem pusztították el a humuszréteget, amelynek vastagsága helyenként akár a 70 cm-t is elérte. A területen összesen 637 stratigráfiai egység kiadására került sor, amelyek közül a terepi megfigyelések alapján biztosan 44 őskori, 97 szarmata és 125 Árpád-kori. (3. kép) Ezek mindegyike településhez tartozó jelenség volt. A kerámiaanyag feldolgozása során az őskoron belül sikerült azonosítani a neolitikum, a középső rézkor (protoboléráz), a bronzkor, valamint a középső és késő vaskor (szkíta, kelta) időszakára keltezhető anyagot is.

A régészeti objektumok a leendő sportcsarnok szinte összes gerendaalapjában, pontalapjában jelentkeztek, ahol nem, annak oka, hogy a beruházás szintje nem érte el a régészeti jelenségek jelentkezési szintjét. A területen megfigyelhető volt, hogy a szarmata objektumok főként a sportcsarnok közepén, nyugati felében sűrűsödtek, míg az Árpád-kori jelenségek a beruházási terület (sportcsarnok, szikkasztó, sprinkler-tartály) északi és keleti felében. Az őskori objektumokat főként a Rákospatakhoz legközelebb eső északi részen sikerült dokumentálnunk.

Árpadian-age. (Fig. 3) All belonged to settlement features. Analysis of the pottery assemblage confirmed the presence of Neolithic, Middle Copper Age (Protoboléráz horizon), Bronze Age, as well as Early and Late Iron Age (Scythian, Celtic) material.

Archaeological features appeared across nearly all foundation trenches and pile locations of the planned sports hall, except where construction levels did not reach those depths. Sarmatian features were concentrated mainly in the central and western parts of the building footprint, while Árpadian-age features were more common in the northern and eastern areas. Pre-historic features were primarily located closer to the Rákös Stream in the northern zone.

The site is significant because settlement remains from three major historical periods were identified, demonstrating long-term habitation suitability along the Rákös Stream and its elevated terrace zones. Among the Sarmatian and Árpadian-age features, several sunken buildings, ovens, and an Árpád-period well were documented. A Scythian-period stamp seal was recovered from a later feature, and a Scythian arrowhead was found during metal detector survey. (Fig. 4)

The site was previously unknown, and its extent was confirmed to lie within the development area. Its boundaries could not be fully determined in any direc-

A lelőhely jelentősége abban rejlik, hogy három korszak településrészletét sikerült azonosítanunk, ami jól mutatja, hogy a Rákos-patak mentén és annak dombháti/magasparti részei korszakokon át alkalmasak voltak a megtelepedésre. A szarmata és Árpád-kori telep- és településjelenségek között több földbe mélyített házat, kemencét és egy Árpád-kori kutat is említhetünk. A területen egy későbbi korszak objektumából egy szkíta kori pecsételőt és rétegből egy szkíta nyílhegyet (fémkeresős kutatással) találtunk. (4. kép) Legközelebb a Cséktűt utcából ismerünk szkíta kori emlékeket.

A lelőhely korábban ismeretlen volt, így határai a beruházás területére terjednek ki. A lelőhelyet egyik égtáj irányába sem sikerült lehatárolnunk. A lelőhely projekt által veszélyeztetett részének feltárását elvégeztük.

RÉSZTVEVŐK: Mészáros Boglárka ásatásvezető régész, Fodor Fanni régész, Olgyay János régész, Terei György régész, Tóth Farkas Márton régész, Szilas Gábor régész, Szolnoki Tamás régész, Bojtár Erzsébet régész-technikus, Dudás Péter régésztechnikus, Langer Dániel régésztechnikus, Szabó Balázs régésztechnikus, Virágh Levente régésztechnikus, Fábián István geodéta, Imre-Horváth Sándor geodéta, Kevevári Zsolt geodéta, Kovács Tibor geodéta, Pokorni Zoltán geodéta (Várkapitányság Nonprofit Zrt.), Kangyal Orsolya rajzoló, Sándor Lajos fémkeresős szakember (Sandax Kft.)

Mészáros Boglárka – Terei György

Irodalom:

Irásné Melis 1972 • Irásné Melis, Katalin: A budapest-rákoskeresztúri Árpád-kori templomrom. *Archaeologiai Értesítő* 99 (1972) 106–111.

Irásné Melis 1973 • Irásné Melis, Katalin: XVII. Rákoskeresztúr, Pesti út 110. előtt. *Budapest Régiségei* 23 (1973) 285.

4. kép: Szkíta agyagpecsételő (Fotó: Szilágyi Nóra)

Fig. 4. Scythian clay seal stamp (Photo by Nóra Szilágyi)

tion. The excavation of the endangered portion of the site has been completed.

CONTRIBUTORS: Boglárka Mészáros (lead archaeologist), Fanni Fodor (archaeologist), János Olgyay (archaeologist), György Terei (archaeologist), Farkas Márton Tóth (archaeologist), Gábor Szilas (archaeologist), Tamás Szolnoki (archaeologist), Erzsébet Bojtár (archaeological field technician), Péter Dudás (archaeological field technician), Dániel Langer (archaeological field technician), Balázs Szabó (archaeological field technician), Levente Virágh (archaeological field technician), István Fábián (surveyor), Sándor Imre-Horváth (surveyor), Zsolt Kevevári (surveyor), Tibor Kovács (surveyor), Zoltán Pokorni (surveyor, Várkapitányság Nonprofit Plc.), Orsolya Kangyal (drawing specialist), Lajos Sándor (metal detector survey, Sandax Kft.)

Boglárka Mészáros – György Terei

References:

Irásné Melis 1972 • Irásné Melis, Katalin: A budapest-rákoskeresztúri Árpád-kori templomrom. [The Árpadian-age church ruin in Budapest-Rákoskeresztúr]. *Archaeologiai Értesítő* 99 (1972) 106–111.

Irásné Melis 1973 • Irásné Melis, Katalin: XVII. Rákoskeresztúr, Pesti út 110. előtt. [District XVII, in front of 110 Pesti Road]. *Budapest Régiségei* 23 (1973) 285.